

Kunnskap i dag er myter i morgen

HAUK

Stengingen av samfunnet må ikke forveksles med omstilling.

Covid-føydalisme

Chr. Anton Smedshaug

KRON OG MYNT

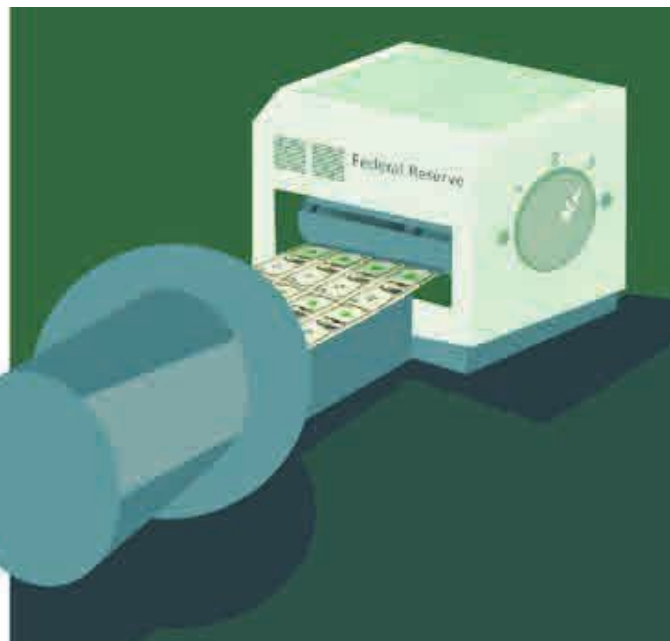
Vi ble fortalt at vi ikke skulle ikke leve av varer, men derimot av tjenester og opplevelser i den nye økonomien. Gjennom interaksjon mellom mennesker skulle inntekt og arbeid blomstre og folk skulle kjøpe måltider, konsertopplevelser, gå på markeder, teater og kino, samt nyte godt av tjenester som fysioterapi, frisører med mer. Og ikke minst reise. Derfor var det ikke så farlig om Norge og Vesten mistet industriproduksjon til Østen, man hadde kulturelle opplevelser og aktiviteter knyttet til menneskelig interaksjon og opplevelser å falle tilbake på. Helt til nå.

En virusspredning myndigheter verden over verken hadde etterretning til å skjønne konsekvensene av (utenom Taiwan) eller smittevernberedskap til å håndtere (utenom Finland), har endret ideen om tjenester som basis for økonomien (hvilken fortelling? Fortellingen om at tjenesteindustrien er bærebjelken i økonomien?). Dette til tross for at vi ble fortalt at det kun var snakk om rundt to måneders stenging av samfunnet for å unngå overbelastning av helsevesenet.

Nå er det derimot snakk om «den nye normalen» og man får inntrykk av at tidsperspektivet har gått fra to måneder til to år, det vil si etter fullvaksning. På i de mangslungne tjeneste-, kultur- og reiselivssektorene kan overleve dette.

Dette er en stenging som ikke må forveksles med omstilling. Dette går for fort til at «kreativ destruksjon», som økonomen Joseph Schumpeter fremmet, får virke. Nå er det primært en destruktiv og ikke en kreativ evolusjonær utvikling. Vi er vitne til en revolusjonær endring sist opplevd på 1930-tallet. Ikke minst fordi økonomien ikke kommer i gang igjen med stadig nye begrensninger i forflytning og frihet, samt ymse pålegg om maskebruk og så videre, som neppe fremmer verken tillit til myndigheter eller samholdighet i folket.

Hele sektorer lever i limbo, mens andre kjøpes ut med pakker fra staten og etter andre investerer og overtar tidligere diversifiserte markeder som etter hvert kan domineres av noen få aktører. Dette skaper noen få vinnere blant store selskaper, og mange tapere blant de små. I en slik setting blir dugnadsbegrepet meningsløst. Og de store taperne er de mange ansatte i

ILLUSTRASJON: KNUT LØVÅS, KNUTLVAS@GMAIL.COM

detaljhandel (utenom daglig-, bygge- og elvarer), i hotell og restaurantbransjen, i opplevelser, i den brede kultursektoren, reiseliv og flyrelatert næring. Gardermoen er for eksempel Norges største arbeidsplass med 20.000 mennesker.

Samtidig øker statens og ikke minst sentralbankenes rolle i økonomien, og avhengigheten av sentrale styringssystemer for resten av samfunnet blir større. Entreprenørskap blir vanskeligere når friheten begrenses og usikkerheten om fremtiden øker. Da tør færre å satse. Noe av sosialdemokratiets suksess var nettopp en sterk stat som ga like

«Sentralbankenes svar på krisen har vært å senke rentene ytterligere»

muligheter for alle og næringsfrihet for flest mulig innenfor et tillitsbasert fellesskap. Det er nettopp dette vi nå mister.

Allerede før stengingen hadde vi en verden som nesten druknet i gjeld. Etter finanskrisen har det skjedd en forjelding gjennom staten som savner historisk sidestykke. Forskjellene mellom folk har økt fordi pengetrykningen først og fremst har tilfalt finansmarkedet, som tjener et fåtall.

Nå har sentralbankenes og da særlig Federal Reserves svar på koronakrisen vært å senke rentene ytterligere og trykke enda mer penger, og ikke bare tilføre disse i banksystemet, men nå

også kjøpe selskapsgjeld og til dels aksjer. I praksis overtar sentralbanken i USA, stadig større deler av økonomien fra øvrig næringsliv og får en mer kontrollerende rolle i økonomien.

Selv før stengingen, risikerte vanlige folk å bli langsiktige gjeldsslaver med knapp pensjon, mens en elite tok en stadig større del av kaka. Nå ser samfunnet ut til å utvikle seg mot en postindustriell føydalisme, med høy langsiktig arbeidsløshet der vanlige folks jobbmuligheter er koronastengt i uvisst tid framover. De kan ende opp uten jobb, der normalt arbeid i neste runde blir erstattet av «minimumsinntekt» eller borgerlønn, mens entreprenørskap og omstilling blir stadig vanskeligere. Husmannskontrakten er komplett.

Uten rask handling vil gjenreisningen av samfunnet og økonomien bli svært krevende og bli dominerte av sentralbankene, storselskapene og staten. I dag utgjør tjenester rundt en firedel av økonomien mens industri ligger på syv prosent. Og nå trenger vi mer varer og mindre tjenester. Det kreves rask reindustrialisering og normalisering skal en koronaindusert postindustriell føydalisme unngås.

Chr. Anton Smedshaug, daglig leder i AgriAnalyse

christian.anton.smedshaug@agrianalyse.no

Økonomene Morten Jerven, Erik S. Reinert, Maria Walberg, Rune Skarstein, Chr. Anton Smedshaug og Marie Sneve Martinussen skriver onsdager i Klassekampen.

PÅ TEPPE

Skamming

En serie med lekedokker for barn er blitt kritisert for å ha et seksualisert design, og NRK skriver at «de populære LOL Surprise-dokkene har sluttet å gå ut».

Ikke rart de ikke vil gå ut når de bare blir kalt for hore.

Evig konflikt

Nicolai Tangen hadde sin første dag som oljefonds-sjef i går, og NRK skriver at han «ankom på sparke-sykkkel».

Må provosere

Skulle han ikke prøve å unngå bøllete oppførsel?

Kulturforskjeller

Aftenposten skriver: «Ut av grottene! Inn i baren!» Med mindre du er i Trøndelag Ap, da.

Ny taktikk

«Det er ikke så mange spurtetapper, men jeg går for dem som er», sier syklist Alexander Kristoff til Dagbladet.

Det høres ikke kjempe-lurt ut, men bare gjør din greie, du.

Virkelighetstro

«Faglig påfyll for lærere på Nasjonalbiblioteket», melder Nasjonalbiblioteket i et nyhetsbrev.

Når lærerne leser hastverksarbeid hver dag, så blir det til slutt det eneste de forstår.

Trøndermote

«Ny trønderkost» i Trøndelag Ap, meldte bilaget.

Det må være en heftig bart.

Går undercover

Gode navn I

Kapp fot og velvære finnes på Kapp for de spesielt interesserte.

Gode navn II

Serien **Gode navn i Havforskningsinstituttet** smelles i gang med Even Fjære.

teppet@klassekampen.no